

Nr 191.

Av herr **Lindhagen**, om varaktig produktiv placering av hela statsvinsten från det stora norrbottniska malmfältet.

Staten sålde, såsom jag tror, vid 1927 års riksdag sin inlösningsrätt till de stora norrbottniska malmfälten för en grynvälling. Finansministern sökte lugna riksdagen med, att fyndigheterna räckte med den nu tillämnade brytningen i 175 år. Detta meddelande talar volymer och jag glömmer det aldrig. Vilket kort ögonblick är icke etthundrasjuttiofem år i en nations liv. Och vilket uppvaknande ur våra drömmar av år 1897 att »alla dessa överskjutande miljoner, som med tiden bliva miljarder, skola samt och synnerligen rulla in i svenska folkets skattkammare».

Efter en återblick på nederlagets hävder tillät jag mig vid riksdagen 1928 påkalla förslag, i vad mån och på vad sätt det fortgående uttömmandet av malmkapitalet i det stora norrbottniska malmfältet kan till gagn för nutid och efterkommande omvandlas i ett produktivt kapital genom disponerandet av statens vinstandelar i sådant syfte. Till stöd härför anfördes följande:

»Det gäller nu att taga vid, där 1927 års riksdag slutade. Statsmakten bör i tid tillägna sig några grundsatser i den föreliggande situationen och ägna en vaken uppmärksamhet även åt framtiden.

Så vitt jag förstår, skocka sig redan nu hotande moln. Här förbrukas nu för de dagliga behoven en av landets största kapitaltillgångar, och om 175 år äro de uttömda. Därtill kommer, att den befolkning, som nu samlas däruppe, vid den tiden blir utan försörjning.

Första spørsmålet blir då, om det är välbetänkt att förtära en sådan kapitaltillgång utan att förvandla den i annat produktivt kapital. Över användningen av stamaktiernas vinster ur själva rovbrytningen har statsmakten icke någon beslutanderätt. Statens behållna vinst bör däremot kunna huvudsakligen disponeras till ny produktiv kapitalplacering, som avkastar värden genom tiderna och således även efter de 175 åren. Statskontoret har anbefallt någon omtanke i detta avseende. Denna erinran åsidosattes i propositionen om malmavtalet, men i riksdagen bör, såsom mig synes, frågan hållas vid liv. Statens vinstandel i den exporterade malmen kan omvandlas till produktivt kapital på det sättet, att för densamma skapas nya jordbruk, beredes skogsbörd på ofruktbara marker, främjas industriella anläggningar, som lämpa sig för landet, byggas järnvägar, vattenleder och landsvägar samt betalas statsskuld med mera dylikt. Tryggast är nog att vad som nu tages ur jorden återbördas på annat sätt till jorden.

Den inlösningsrätt, som genom avtalet ännu ställts i utsikt på försämrade villkor, kan efter avtalets avslutande ej för närvarande tryggas. Herrar Asplund och Hage föreslogo vid förra riksdagen, att en del av vinsten skulle avsättas därtill. Statsutskottet ansåg emellertid, att erforderliga pengar nu som förut voro tryggade genom avtalet. Hur därmed förhåller sig, känner jag icke. Man kan emellertid vara förvissad om, att det av motionärerna ifrågasatta användningssättet av statens vinstmedel ännu mindre kan vinna gehör nu, då avtalet enligt många medverkande viljors avsikt hade till fördolt syfte att omöjliggöra eller försvåra vidare inlösningsrätt».

Den pågående rovbrytningen och exporten av svenska malmer utgör en stor äventyrlighet för framtida släkten, vilkas bästa också måste iakttagas. Regeringen och riksdagen vilja ogärna inlåta sig på någon djupgående diskussion i denna fråga. Men det vore önskligt, om regeringen i sin statsverksproposition ägnade den någon allvarlig uppmärksamhet och därigenom till äventyrs kunde lugna oss något. Regeringsprincipen »efter oss syndafloden» kan icke godkännas.

I årets statsverksproposition avsattes nu endast en mindre del av statsvinsten i den norrbottniska gruvdriften för tryggande av framtiden. Resten får slukas för att täcka våra utgifter för tillfället. Den ovannämnda avsättningen avser även inbetalning på statsskulden. Detta är icke någon pålitlig, produktiv användning, då statsskulden när som helst kan ökas igen. En varaktig användning, som står sig genom tiderna, vore att använda hela vinsten till nyodlingar eller med andra ord såsom statsbidrag till bildandet av nya jordbruk, varigenom mindre bemedlade skulle kunna förvärva sådana jordbruk. Tyvärr stå vi maktlösa att använda bolagets vinstandel på samma sätt.

På grund härav hemställes,

att riksdagen måtte

1:o) hos Kungl. Maj:t begära förslag, att det fortgående uttömmandet av malmkapitalet i det stora norrbottniska malmfältet omvandlas i varaktigt produktivt kapital genom disponerandet av statens vinstandelar i sin helhet i sådant syfte, exempelvis genom nyodlingar för bildandet av nya jordbruk;

2:o) i avvaktan på detta avgörande provisoriskt avsätta hela den i årets statsverksproposition beräknade vinstandelen till framtida disposition.

Stockholm den 21 januari 1929.

Carl Lindhagen.